

Parabola păsărilor

Andō Shōeki 安藤昌益

ORIGINAL TITLE: 「諸鳥会合シテ法世ヲ論ズ」『安藤昌益全集6巻』
[Opera completă a lui Andō Shōeki, vol. 6], Tōkyō: Nōsangyoson Bunka Kyō-
kai, 1997, 34–87)

KEYWORDS: Japonia—perioada Edo—filosofie—Andō Shōeki—parabola
păsărilor

Prezentare

Andō Shōeki 安藤昌益 (1703–1762) este, probabil, una dintre figurile cele mai misterioase din istoria intelectuală a Japoniei. Există extrem de puține informații certe despre viața lui: se știe, de exemplu, că și-a început activitatea ca filosof după vârsta de 40 de ani, când se mutase deja la Hachinohe, un fief mic din nordul Japoniei; primii ani din viața lui reprezintă însă, în mare parte, o enigmă. Spre deosebire de mulți dintre intelectualii contemporani lui, Shōeki nu a aderat la nici unul dintre curentele majore de gândire care predominau în epocă (neo-confucianism, budism, nativism etc.) ci, dimpotrivă, le-a criticat pe toate încercând să propună în schimb un sistem filosofic propriu. A avut foarte puțini discipoli, iar după moartea lui scrierile sale au rămas practic necunoscute vreme de două secole pînă cînd au fost redescoperite din întîmplare în perioada Meiji (1868–1912), în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Scrierea cea mai importantă a lui Shōeki, *Shizen shin'eidō* 『自然真営道』 („Adevărata cale de funcționare a naturii”), prezintă o viziune asupra universului în care există două lumi distincte: „lumea naturii” (自然の世) și lumea „legii private”¹ (私法世). Lumea naturii reprezintă un tărîm ideal, primordial, în care toate formele și manifestările de energie și viață există într-o stare nealterată și necoruptă, în vreme ce lumea legii private reprezintă societatea umană, marcată de introducerea de legi artificiale și, astfel, compromisă

1. Multe dintre noțiunile care apar în *Shizen shin'eidō*—„lege” 法, „cale” 道, „natură” 自然 etc.—fac parte din vocabularul budist, taoist sau confucianist, însă Shōeki se distanțează de sensul original susținînd că este incorect și propunînd în loc propria interpretare. Aceasta reprezintă una dintre modalitățile prin care, pe de o parte, critică toate „doctrinile” și, pe de altă parte, atrage atenția asupra limitelor limbajului.

prin devierea de la adevărata cale a naturii. Scrierea este un text extrem de complex în care abundă idei, concepte și noțiuni care pot servi drept suport pentru o serie întreagă de interpretări foarte variate. Astfel, Shōeki poate fi considerat, de exemplu, un promotor al fiziocrației, sau un „filosof agrar(i-an)”, în special datorită conceptului de „cultivare directă” (直耕); în același timp, este și un critic social foarte vocal, nemulțumit de starea de fapt din Japonia perioadei Edo (1603–1868)—mai ales de sistemul de clase și de căderea fermierilor—pe care o critică propunând în schimb o viziune asupra lumii în care orice ierarhie socială este practic imposibilă; nu în ultimul rând, este un filosof naturalist care descrie o imagine holistică a naturii ca țărîm autosuficient și complet, guvernat în exclusivitate de forțe și principii naturale. Shōeki este, însă, dincolo de toate aceste calificări, un filosof pur și simplu care propune un *Weltanschauung* nou și extrem de original.

Fragmentul tradus aici, „Parabola păsărilor”, face parte dintr-o secțiune intitulată *Hōsei monogatari* 法世物語 („Povești din lumea legii private”), inclusă ca o anexă în textul *Shizen shin'eidō*. În afară de cea a păsărilor, există trei alte parabole: a jivinelor, a tîrîtoarelor și a peștilor, care se adună într-un soi de congres general al viețuitoarelor pentru a dezbate diferențele dintre lumile lor respective și lumea legii private (societatea umană). Concluzia este, în fiecare dintre aceste parabole, că lumea legii private nu este decît o imitație ieftină și meschină a lumii animalelor, un țărîm al corupției și al lăcomiei, care e limpede că s-a îndepărtat de la Adevărata cale a naturii.

Yasunaga (1992) susține că întreaga secțiune *Hōsei monogatari* reprezintă de fapt o anomalie stilistică în ansamblul scrierilor lui Shōeki și că filosoful nu ar fi plănuț să o includă inițial în *Shizen shin'eidō*. Într-adevăr, ca stil de scriere, secțiunea este diferită de restul textului—deși începe cu un scurt pasaj în proză inspirat de textele clasice chineze, trece aproape imediat la un amestec de ideograme și de silabar *kana*; în plus, tonul dezbaterii păsărilor este neprotocolar, presărat cu expresii colocviale și, pe alocuri, chiar licențioase.

Însă indiferent care au fost intențiile lui Shōeki, parabolele reprezintă un gen experimental hibrid (poate) unic în istoria filosofiei japoneze, în care autorul se dovedește a fi și un maestru al satirei, recurgînd la numeroase jocuri de cuvinte și de ideograme pentru a critica nu numai situația socială impusă de shogunatul Tokugawa, ci și doctrina budistă, confucianismul, taoismul, strategii militare din China antică, Shintoismul sau medicina tradițională. Iar satira aceasta constituie o introducere excelentă pentru filosofia lui Shōe-

ki și ne oferă o perspectivă generoasă asupra *Weltanschauung*-ului pe care îl propune. După cum observă Tucker (2013), genul parabolei nu este ceva nou în istoria intelectuală a Asiei de Est, fiind folosit pe larg îndeosebi de taoiști precum Zhuang Zhou. Ce este interesant însă este faptul că Shōeki folosește acest mecanism al discursului tocmai pentru a critica (și) taoismul și pe Zhuang Zhou însuși, lucru inedit în peisajul intelectual al Japoniei din perioada Tokugawa.

Dincolo de valențele literare ale textului, „Parabola păsărilor” poate fi considerată un soi de pilulă concentrată care conține *in nuce* esența filosofiei lui Shōeki. Pe lângă apariția în text a numeroase concepte-cheie precum *tenka* (転下), *tenchi* (転定), *kasshin* (活真), *chokkō* (直耕) sau cele trei tipuri de energii, parabola expune limpede și fără echivoc imaginea celor două lumi aflate în opoziție, cea a Naturii și cea a legii private, creionînd în același timp un portret dublu al ființei umane înainte și *după* devierea de la Adevărata cale a naturii.

Pentru realizarea traducerii—prima de acest fel în limba română—am folosit ediția operelor complete ale lui Andō Shōeki publicată între 1995 și 1998 în îngrijirea lui Terao Gorō, în care parabolele apar în volumul 6. De asemenea, pentru clarificarea unor termeni și concepte din original și pentru redactarea notelor am consultat o serie de lucrări și articole care discută filosofia lui Shōeki, în special Terao (1997), Joly (1996), și Inaba (2004); lista completă a acestora se găsește în bibliografia de la final.

Andō Shōeki
Parabola păsărilor

Traducere și note Roman Pașca

(諸鳥会合シテ法世²ヲ論ズ)

Cînd feluritele păsări s-au adunat să discute, primul care a vorbit a fost porumbelul:

Iată care este părerea mea, bine cîntărită: pe cer și pe mare³, dar și pe pămîntul care se află între ele (大地) trăiesc o sumedenie de viețuitoare. Dintre acestea, oamenii sînt dominați de energia descendentă și conțin înlăuntrul lor energia laterală și pe cea ascendentă⁴—tocmai de aceea sînt oameni. Pe deasupra, de vreme ce oamenii sînt străbătuți de fluxul descendent de materie primară (活真) fără nici o opreliște, singura lor îndeletnicire pe lume⁵ trebuie să fie doar cultivarea directă⁶, fără nici o abatere către vreo altă ocupație. Prin

2. 法世 reprezintă de fapt o contracție a termenului 私法ノ世 („lumea legii private”), care se referă la o societate controlată printr-un sistem de legi bazate pe interese și dorințe personale. Termenul *hōsei* este folosit, deci, pentru a desemna sistemul și modelul teoretic dezvoltate în conformitate cu interesul propriu al clasei conducătoare. În lucrările lui Shōeki apare în opoziție cu 自然ノ世 („lumea Naturii”), care desemnează conceptul de „societate fără clase”. Prin urmare, *hōsei* poate fi tradus și ca „societate divizată în clase”.

3. *Tenchi*, care în mod normal este redat prin ideogramele 天地, este scris ca 転定 de către Andō Shōeki. Sensul său primar este de univers („cer și pămînt”), dar uneori—precum aici, în prima replică a porumbelului din *Parabola păsărilor*—este folosit pentru a indica cerurile și oceanele (și corespondența dintre ele). 央土 („pămîntul din centru”) se referă la ceea ce se află între ceruri și oceane, și anume pămîntul.

4. Potrivit lui Shōeki, există trei tipuri de energii care circulă în natură: *tsūki* 通気 (energia descendentă), 横気 (energia laterală) și *gyakki* 逆気 (energia ascendentă). *Tsūki* circulă în jos dinspre cer spre pămînt și dă naștere ființelor umane, *ōki* circulă în lateral și dă naștere celor patru tipuri de viețuitoare (păsări, jivine, tîrtoare și pești), iar *gyakki* circulă în sus dinspre pămînt spre cer și dă naștere plantelor (ierburi, arbori și cereale).

5. 転下 este versiunea lui Shōeki pentru 天下 („ceea ce se află sub cer”), termenul utilizat în China antică—și apoi adoptat și în Japonia—pentru a face referință la lume / univers în general. Ca și în cazul 天地, Shōeki înlocuiește ideograma 天 („cer”) cu 転—cu aceeași citire *ten*, dar cu un sens diferit: „a se mișca”, „a se roti”, „a se învîrți” etc. Pentru Shōeki, utilizarea lui 転 este singura modalitate de a reda caracterul dinamic al lumii în întregul ei, precum și al structurii sale interne.

6. „Cultivarea directă” (直耕) este un concept creat de Shōeki pentru a se referi la

urmare, între oameni nu există diviziuni între superiori și inferiori, nobili și mireni sau săraci și bogați; oamenii nu mănâncă oameni și nici nu sînt mâncați de alți oameni, nu iau și nu dau unul de la celălalt și fiecare dintre ei își găsește soțul sau soața potrivită. Aceasta este adevărata situație⁷ a societății umane (人ノ世).

Însă noi, cele patru tipuri de animale⁸, sîntem dominate de energia laterală și conținem înlăuntrul energia descendentă și cea ascendentă. Dacă energia laterală este în faza progresivă⁹, ne naștem ca păsări. În cazul nostru, așadar, energia descendentă este domolită și sîntem dominate de faza progresivă a energiei laterale. Iar vulturul, la care energia laterală este cea mai avansată, este conducătorul nostru (王). Cocorul este nobilul de la curte (公卿), marele dregător (大夫); șoimul este suzeranul feudal (諸侯); cioara este meșteșugarul (工) în rîndul păsărilor; coșofana este negustorul (商); acvila este stăpînul nostru (主), iar păsările cele mici sînt toate slujitorii (奴僕) lor. Așadar, vulturul prăduiește și mănîncă gîște și șoimi, iar șoimul prinde și mănîncă ciori, vrăbii și toate celelalte soiuri de păsări. Cocorul prinde și mănîncă fazani, iar cioara prinde și mănîncă vrăbii și porumbei. Astfel e orînduirea, ca cel mare să îl mănînce pe cel mic (大ノ小ヲ食フ). Iar asta se întîmplă pentru că noi păsările sîntem născute din faza progresivă a energiei laterale și, prin urmare, materia primară e direcționată în lateral. Prin urmare, orînduirea aceasta ca cel mare să îl mănînce pe cel mic este îndeletnicirea noastră obișnuită, aceasta este cultivarea directă pentru noi, păsările. Și sîntem astfel pentru că materia primară a cerului¹⁰ circulă prin noi în lateral.

---

totalitatea activităților productive, de la aratul pămîntului pînă la recoltare. Într-un sens extins, *chokkō* e folosit și pentru a desemna orice activitate creatoare, de la energiile ontologice ale naturii pînă la toate îndeletnicirile și activitățile care susțin existența tuturor formelor de viață, de la ființe umane pînă la plante.

7. 通神 este un alt termen creat de Shōeki, care folosește ideograma 神 („zeu”, „divinitate”) interschimbabil cu 心 („suflet”, „inimă”, „minte”) sau 真 („adevăr”, „realitate”) deoarece toate trei pot fi citite *shin*. În *Parabole*, *tsūshin* este adesea folosit cu sensul de „adevărata stare de lucruri”, „situația reală”.

8. 四類 (literal, „cele patru tipuri”) este termenul utilizat de Shōeki pentru a desemna cele patru tipuri de viețuitoare: păsările (鳥), jivinele (獸), tîrîtoarele (虫) și peștii (魚).

9. 横進偏氣 se referă la faza progresivă (de avansare) a energiei laterale care domină animalele. Această fază dă naștere păsărilor, și este adesea menționată în contrast cu faza regresivă (de retragere) *ōtaihenki* (横退偏氣), care dă naștere jivinelor.

10. *Tenshin* 転真 este încă unul dintre termenii în care Shōeki înlocuiește ideograma 天 cu 転. *Tenshin* este în principiu similar cu *kasshin* (sau *ikitemakoto*) 活真, însă e folosit de multe ori cu o intensiune mai vastă: *tenshin* nu reprezintă materia primară care există în oceane și pe pămînt, nici cea care se găsește în ființele umane sau în alte

Noi, toate cele patru tipuri de animale, avem această soartă: cel mare îl mănîncă pe cel mic, mîncăm și sîntem mîncate unele de celelalte. Oamenii, însă, nu ar trebui să prindă și să mănînce animale. Această practică a fost începută de sfinții din vechime¹¹ și reprezintă o fărădelege. De la bun început, sfinții au nesocotit Calea cerului¹². Tu, prietenă cioară, ce părere ai despre acestea?

Cioara a răspuns:

Este întocmai cum ai grăit tu. Oamenii se nasc din materia primară a cerului care circulă prin ei de sus în jos și, în concordanță cu acea materie primară, trebuie să trăiască prin cultivarea directă a grînelor. Cu toate astea, cînd au apărut sfinții din vechime și Buddha¹³, aceștia au refuzat să cultive pămîntul (不耕) și au nesocotit astfel calea cultivării directe impusă de materia primară a cerului: au furat și s-au înfruptat cu lăcomie din bucate pe care nu le cultivau. Apoi, au născocit propriile lor legi (私法) și astfel, odată cu apariția conducătorilor (王), a nobililor (公卿), a dregătorilor (大夫), a suzeranilor (諸侯), a războinicilor (士), a meșteșugarilor (工) și a negustorilor (商), a luat naștere lumea legii private (法世). Conducătorul a impus legea, iar mai departe fiecare a impus propria lege după poziție și rang; la fel au făcut și cei fără poziție și rang, iar dacă cineva nesocotea legea, acela era osîndit la moarte. Astfel, pentru că și cei superiori și cei inferiori deopotrivă sînt constrînși de legi, lumea lor se cheamă lumea legii private. Prin aceste legi, conducătorul îi pune pe nobili și pe dregători să trudească pentru el și apoi

---

viețuitoare, ci materia primordială care circulă între și prin ceruri. Astfel, *tenshin* este înțeles adesea ca o versiune mai abstractă a puterilor creatoare ale *kasshin*.

11. *Seijin* 聖人 indică „sfinții” din China antică, și anume: cei trei suverani auguști (Fu Xi 伏羲, Shennong 神農 și Împăratul Galben 黃帝) și cei cinci împărați (Shaohao 少昊, Zhuanxu 顓頊, Ku 黃帝, Yao 堯 și Shun 舜) de dinainte de dinastia Xia 夏朝, cei trei suverani (Yu 禹, fondatorul dinastiei Xia; Tang 湯王, fondatorul dinastiei Shang 商朝; Wen 文王, fondatorul dinastiei Zhou 周朝), suveranul Wu 武王 (primul din dinastia Zhou), ducele de Zhou 周公 (fratele regelui Wu) și Confucius 孔子. În anumite pasaje, Shōeki se referă la ei ca fiind cei „unsprezece sfinți”, lăsînd deoparte trei dintre împărați (Shaohao, Zhuanxu și Ku).

12. 転道 este modul în care Shōeki alege să scrie 天道, „Calea Cerului”, termen folosit de obicei în contrast cu 人道, „Calea Omului”. În scrierile lui Shōeki, *tendō* desemnează legile care reglementează mișcările ritmice ale materiei primare *kasshin*.

13. 聖・釈 este termenul folosit de Shōeki pentru a face referire, sintetic, atît la „sfinții” din China antică (聖人), cît și la Buddha (釈迦). Într-o interpretare mai largă, termenul desemnează orice conducător sau lider, precum și principiile ideologice pe care acesta le susține.

mănîncă roadele strădaniei lor; nobilii și dregătorii mănîncă roadele strădaniei suzeranilor; suzeranii mănîncă roadele strădaniei războinicilor din suită; războinicii mănîncă roadele strădaniei meșteșugarilor și negustorilor—astfel, stăpîinii se înfruptă mereu din munca servitorilor lor. La fel fac și călugării budiști, medicii, preoții de la altare și pustnicii din munți. Lucrurile acestea sînt aidoma orînduiei noastre ca cel mare să îl mănînce pe cel mic, așa că lumea oamenilor este întru totul asemenea lumii noastre. Lumea oamenilor nu e cu nimic mai bună sau mai presus decît a noastră. Tu ce părere ai, prietene uliu?

Uliul a răspuns astfel:

Și măcar de-ar fi numai faptul că lumea lor nu e cu nimic mai bună decît a noastră! Printre oameni sînt unii care au furat și și-au însușit cîmpurile care ar fi trebuit să fie ale tuturor celor din lume (転下), spunînd „Asta e țara mea! Țsta e teritoriul meu! Țsta e fieful meu!”. Au atacat și au furat calea cultivării directe și s-au îmbuibat peste măsură. Pe deasupra, oamenii trăiesc într-o lume în care cel mare îl mănîncă pe cel mic—lumea legii umane (人ノ法世) este mult mai lacomă (重欲) și mai ignorantă (妄迷) decît a noastră.

Auzind acestea, vrabia a înaintat și a grăit astfel:

Domnul Uliu are întru totul dreptate: oamenii sînt foarte lacomi și ignoranți. Unde mai pui că printre ei există unii care fac meseria de păsărar, care ne prind cu momeală (鳥餅) și ne dau apoi de mîncare la șoimi, ba chiar ne mănîncă ei înșiși, prăjite (燒雀)! Noi, păsările, n-ar trebui însă să fim mîncare pentru oameni, oamenii ar trebui să mănînce grîne și legume. Astfel, pe lîngă faptul că nu cultivă ei înșiși grîne și le fură pe ale altora, oamenii ne mai și omoară și ne înfulecă drept delicatese. Iar asta este o mare fărădelege (大罪)!

În timp ce vorbea, i-au țîșnit lacrimi din ochi.

Auzind văicăreala vrabiei, rața, care participa și ea la taifas, a început să vorbească pe un ton tînguitor:

Într-adevăr, după cum spune și vrabia, oamenii sînt extrem de lacomi. Noi, rațele, ne naștem ca păsări de apă și ne hrănim prinzînd feluritele soiuri de pește (雜鯿) pe care ni le oferă materia primară a cerului (転真). Oamenii nu ar avea nici un motiv să ne urască, și cu toate astea ne prind cu momeală și ne omoară, iar apoi ne mănîncă susținînd că sîntem o gustare mai hrănitoare chiar decît ginseng. Asta este fără îndoială o mare fărădelege și arată că oamenii din lumea legii private sînt mult mai afundați în nelegiuire decît noi,

cele patru tipuri de animale. După moarte, cu siguranță însă că vor renaște în rîndul nostru și vor avea aceeași soartă ca noi, iar atunci va fi rîndul lor să fie omorîți de către oamenii din lumea legii private.

Fazanul, care era și el de față, a început atunci să vorbească și el tușind nervos:

Noi, fazanii, ne naștem din vitalitatea focurilor de iarbă și tufișuri de pe coastele munților, ne hrănim cu iarbă și cu fructele din tufărișuri și trăim în conformitate cu soarta pe care ne-a hărăzit-o cerul. Nu i-am deranjat niciodată pe oameni și nu le-am dat niciodată vreun motiv să ne urască. Cu toate astea, oamenii din lumea legii private, cunoscînd prea bine faptul că din naștere—din pricina vitalității extraordinare a focurilor—rămînem foarte repede fără suflu și că din cauza asta nu putem zbura mult și la înălțime, ne urmăresc și, cînd sîntem cu suflarea tăiată, ne prind și ne omoară. Ne mîncă apoi strigînd: „Fazanul de iarnă e delicios!” Energia descendentă a materiei primare a cerului i-a creat pe oameni și le-a dat hrana necesară, iar energia laterală ne-a creat pe noi și ne-a dat hrana potrivită. Deși calea (道) fiecăruia este limpede, de ce oare or fi fiind atît de ignorați și lacomi și sfinții, și Buddha, și Shōtoku Taishi¹⁴ și toți ceilalți din lumea legii private? Tu cunoști pricina, prietenă becața?

Becața a răspuns:

După părerea mea, oamenii din lumea legii private au îngropat adînc înlăuntrul lor energia descendentă care ar trebui să îi domine; astfel, energia laterală a țîșnit în sus și a ajuns să-i domine, făcîndu-i să fie aidoma nouă. Prin urmare, cei puternici și iscusiți, cum e vulturul printre păsări, s-au făcut conducători prin forță ca să-și satisfacă o poftă egoistă. Au nesocotit calea cerului, au furat și s-au înfruptat din mîncarea tuturor celor de dedesubtul lor, creînd astfel societatea divizată în clase în care jaful și exploatarea (盜亂) nu încetează niciodată. Conducătorul nostru, vulturul, ne prinde și ne mîncă pe toți cei care sîntem sub el, dar asta este soarta ce ne-a fost hărăzită de cer, iar noi, cei care sîntem mîncăți, nu avem de ce să-l urîm. Însă conducătorul

14. Shōtoku Taishi 聖德太子 (574–622), regent și politician important din perioada Asuka, este desemnat aici prin termenul 厩, care reprezintă o contracție de la Umayado no Ōji 厩戸皇子, unul dintre numele sale alternative. Shōeki îl critică în numeroase pasaje pe Shōtoku Taishi pentru introducerea și promovarea atît a confucianismului cît și a budismului, considerîndu-l răspunzător pentru haosul și confuzia care domnesc în Japonia.

din lumea legii private nu are permisiunea cerului și mănâncă roadele strădaniei tuturor celor de sub el—deși e om, e un hoț mai rău decât orice pasăre. Și chiar dacă e conducător, nu avem de ce să-l invidiem. Până la urmă, va ajunge să fie dominat de energia laterală și va avea aceeași soartă cu noi. Din asta, îmi dau seama că lumea noastră, a păsărilor, e mult superioară lumii legii private a oamenilor.

Tocmai atunci a venit în zbor și bîtlanul. Păsările au strigat toate într-un glas:

A sosit dregătorul de rangul al cincilea, cu gîtul și picioarele-i lungi, cu veșmintele lui nobile și coroana lui de pene răsucite!

I-au făcut loc să se așeze.

Bîtlanul s-a așezat și a început să vorbească:

Am auzit că stăpînul nostru șoimul e în trecere și m-am temut că mi-e viața în primejdie dacă mă întîlnesc cu el, așa că am stat ascuns. De-asta am întîrziat. Dar ia spuneți-mi, care e pricina acestei adunări a păsărilor?

Atunci, bufnița—învelită în veșmintele ei groase și moi—a ieșit în față cu un foșnet și a început să vorbească:

Eu, care sînt cunoscută drept matricidă¹⁵, mă tem să apar dinaintea ciorii, care dă dovadă de pietate filială, așa că am să-mi fac paravan.

Și-a desfăcut aripile larg dinaintea ciocului și, cu ochii deschiși larg ca de pisică, s-a întors spre bîtlan și a continuat cu o voce aspră:

Nu pot să accept scuza pentru întîrziere a prietenului bîtlan. Mi se pare pur și simplu că face paradă de rangul lui. Această adunare a păsărilor este una la care dezbatem¹⁶ una dintre cele mai importante chestiuni din vremurile trecute și prezente. Discutăm dacă există sau nu vreo diferență între lumea păsărilor și lumea legii private a oamenilor. Înainte de apariția sfinților din vechime și a lui Buddha, lumea oamenilor era o societate în care oamenii trăiau în conformitate cu calea cerului și se ocupau cu toții de cultivarea

15. Despre 囊—bufnița—se spune că este matricidă deoarece una dintre teoriile privind etimologia cuvîntului susține că ar deriva din fraza 母食ラフ în japoneză clasică, frază al cărei sens literal este „a mânca mama”. Sugestia este aici că bufnița este o pasăre lipsită complet de pietate filială.

16. 評詔 (cu versiunea prescurtată 評) este folosit de Shōeki cu sensul de „discuție”, „dezbatere”, dar are și nuanța de „evaluare”.

directă—nici nu se compara cu lumea noastră, a păsărilor. După apariția sfinților și a lui Buddha, însă, oamenii au creat propriile lor legi (私法), au nesocotit cultivarea directă impusă de calea cerului și astfel au creat o lume a jafului și exploatării, o lume a îndoielii (惑心) care este întocmai cu lumea noastră. Iar faptul că lumea oamenilor a ajuns să fie la fel cu a noastră nu face decît să ne facă nouă cinste (面目). Iar tu, bîtlane, îți întinzi mărgeț gîtu și îți ridici coroana de pene ca și cum ai vrea să-ți arăți rangul și prinzi și mîncînci creaturi mai mici decît tine. Purtarea ta e aidoma cu cea a oamenilor din lumea legii private.

Bîtlanul a răspuns:

Văd că aceasta este într-adevăr o dezbatere foarte importantă. Am înțeles lucrul ăsta acum.

Atunci, cîteva dintre păsările mai mici—prepeleța, ciocîrlia, sfrînciocul, pitulicea, scatiul, ortolanul și cucul—s-au apropiat dinspre margini și au glăsuț în cor:

Noi sîntem cele mai sărace și mai umile din lumea păsărilor, cele care locuiesc în cătunele cele friguroase. Credem că adunarea aceasta este cea mai importantă din vremurile trecute și prezente și tocmai de aceea participăm și noi. Cioara, care este o pasăre de oraș și care își face cuibul în apropierea caselor oamenilor, este și ea aici, dar cocoșul de ce oare n-o fi prezent? Oare cioara și uliul nu și-au dat seama că lipsește? Dacă nu va apărea la această întîlnire, avem de gînd să-i informăm pe șoim, conducătorul nostru, și pe erete, generalul nostru.

Cioara și uliul au fost de acord, așa că au trimis un emisar să-l cheme pe cocoș, care a venit pînă la urmă.

Noi, orătăriile de curte, ne naștem din vitalitatea focului din casele oamenilor, trăim prin curțile lor și ne hrănim cu rămășițele de la mesele lor. Nici n-am știut că se ține această mare adunare a păsărilor. Am venit de îndată ce m-a chemat emisarul ciorii.

Prepeleța a intervenit:

Atunci te întreb pe dumneata de ce ai creastă și pinteni ascuțiți și de ce cînți ca să anunți ora?

Cocoșul a răspuns:

Faptul că am creastă arată că eu cunosc riturile, faptul că chem găina când găsească mîncare e dovadă de omenie, am pînteni pentru a apăra datoria morală, faptul că știu cînd e ceasul zorilor e dovadă de înțelepciune, iar faptul că nu greșesc niciodată ora arată loialitate. Faptul că mă lupt cu orice alt cocoș pe care îl întîlnesc arată că am curaj. Prin urmare, eu sînt omul ales și luptătorul curajos din lumea păsărilor. Omul ales din societatea oamenilor nu e decît o născocire egoistă și meschină. Eu, însă, sînt un om ales adevărat pentru că așa m-am născut în lumea păsărilor¹⁷.

Prepelița a continuat:

Nu se poate să nu existe și în lumea păsărilor un om ales. Iar cele cinci virtuți¹⁸ ale omului ales din lumea noastră sînt mai presus decît falsele virtuți ale omului pentru că sînt înnăscute. Să ne plecăm cu toții dinaintea cocoșului!

Păsările toate au făcut o plecăciune.

La adunarea aceea se afla și lebăda de vară, dar pînă atunci nu rostise nici un cuvînt. Ciocîrlia s-a întors către ea și a început să ciripească:

Prietenă lebădă de vară, de ce stai aici fără să spui nimic?

Lebăda de vară a răspuns:

Din pricina greșelilor mele, am făcut o boală venerică și mi s-a urcat către cap; de-asta am fața roșie, ciocul strîmb și vocea răgușită. Mi-e rușine și de-asta nu vorbesc.

Ciocîrlia a continuat:

17. 礼 („cunoașterea riturilor”), 仁 („benevolența”), 義 („datoria morală”), 智 („înțelepciunea”), 信 („loialitatea”), și 勇 („curajul”) sînt toate virtuți postulate de către Confucius. Apar la 君子 („Omul Ales”) și la 勇士 („războinicul curajos”) ca trăsături morale imanente. În plus, există și o veche legendă chinezească potrivit căreia cocoșul este înzestrat cu cinci trăsături: 文 („cultură, civilizație”)—motivul pentru care are creastă; 武 („capacitate de luptă”)—motivul pentru care are pînteni; 勇 („curaj”)—motivul pentru care se luptă cu alți cocoși; 仁 („benevolență”)—motivul pentru care cheamă găina cînd găsește mîncare; și 信 („loialitate”)—motivul pentru anunță întotdeauna ora cu exactitate. Shōeki modifică această legendă pentru a pune accentul, simbolic, pe Omul Ales și pe războinic. Este interesat de menționat că Shōeki, citînd toate aceste virtuți, face referire la modelul confucianist tocmai pentru a critica valorile pe care acesta le promova în Japonia perioadei Tokugawa.

18. 五常 sînt cele cinci (五) virtuți enunțate de Confucius, pe care Omul Ales trebuie să le respecte tot timpul (常). (cf. nota 17)

Am crezut că numai oamenii din lumea legii private beau în neștire și fac boli venerice, de le putrezește trupul și le cade nasul, iar apoi ajung să aibă glasul gîjiit ca lebăda. Dar, de vreme ce și în lumea noastră există păsări care suferă de boli lumești ca tine, asta înseamnă că societatea umană și lumea noastră sînt la fel.

Atunci a sosit în zbor cocorul. Celelate păsări s-au dat deoparte ca să-i facă loc.

Cocorul a vorbit:

Gîtul meu și ciocul meu cel lung reprezintă veșmintele mele de curte (狩衣), iar picioarele care-mi atîrnă în urmă în zbor reprezintă mantia mea de ceremonii (幞). Prin urmare, eu sînt nobilul și marele dregător din lumea păsărilor.

Toate păsările și-au plecat atunci capetele, umile.

Cocorul a continuat:

Eu sînt cancelarul (太政大臣), cel mai important dintre miniștri. Prin urmare, zbor întotdeauna în înaltul cerului și nu cobor decît foarte rar în lumea de jos. Îi prind și îi mănînc pe cei mai mici și inferiori mie, întocmai cum dregătorii din lumea oamenilor înfulecă roadele muncii celor de sub ei. Luați aminte cu toatele: să nu cumva să credeți că nobilii și regenții din lumea păsărilor sînt cu ceva mai prejos decît cei din societatea oamenilor! Eu, de pildă, sînt la fel cu nobilii și dregătorii din lumea legii private. Faptul că nu există diferențe între societatea umană și lumea păsărilor este din pricina sfinților din vechime și a lui Buddha. Cele două lumi sînt exact la fel.

Rațele mandarine erau și ele prezente la taifas, însă bărbătușul și femeiușca erau pierduți în mîngîieri ațîțătoare, fără rușine de privirile celorlalte păsări. Aflată alături, lebăda a remarcat cu voce tare:

E adevărat că eu m-am ales cu vocea asta hîrîită din pricina propriilor mele pofte trupești (色恋沙汰), dar n-am fost chiar în halul ăsta, ca voi! Vă văd toate păsările, ar trebui să vă înfrînați!

Atunci, una dintre rațele mandarine a replicat:

Să știi că nu ai de ce să ne dojenești. În societatea oamenilor, un singur rege sau un singur nobil are mai multe ibovnice și se dedă la desfătări în miezul zilei fără vreo jenă de privirea cuiva. De vreme ce tocmai cei care sînt în fruntea societății umane se comportă astfel, dacă n-am exista noi în lumea păsă-

rilor, atunci ar fi mult prea diferită de lumea oamenilor și asta ar fi un mare păcat.

Lebăda a continuat:

Trebuie deci să îngăduim asta, de vreme ce lumea oamenilor imită lumea păsărilor în privința asta.

În răstimpul acesta, cele două rațe mandarine s-au pomenit despărțite de numeroasele păsări prezente la adunare, care s-au băgat între ele; copleșită de tristețe la gândul că nu se vor mai putea întâlni niciodată, rața a murit cu inima frântă. Când a găsit leșul iubitei, rățoiul și-a desfăcut aripile ca să-l acopere și apoi a murit și el.

Văzînd acestea, celelalte păsări s-au tînguit într-un glas:

Cît de profundă a fost dragostea lor!

Atunci, a vorbit rața mare:

Rătăcirea aceasta din dragoste nu se întâlnește numai la rațele mandarine. Buddha din societatea oamenilor susține că „legătura dintre soți durează și în viața următoare” (夫婦ハ二世ノ契リ). Tocmai de aceea, cînd un bărbat și o femeie din lumea legii private se îndrăgostesc, dar există opreliști care îi împiedică să se căsătorească, se sinucid împreună (心中) în speranța că vor fi împreună în viața următoare. Asta se întîmplă în societatea umană unde există legea budistă, iar lumea păsărilor nu e deloc diferită.

Gîsca sălbatică venise și ea din peregrinările ei ca să participe la întâlnirea păsărilor. Coțofana s-a întors spre ea și a întreat-o:

Tu ai zburat peste toate țările și toate insulele din lume—ai văzut pe-acolo ceva interesant?

Gîsca a răspuns:

Noi zburăm într-adevăr peste toate țările și toate insulele de pe lume, dar faptul că nu avem un cuib statornic nu e alegerea noastră. Sîntem mîinate¹⁹ de

19. Termenul folosit aici este 感レ, care apare scris cu ideograma pentru verbul „a simți” (*kanjiru*), căruia Shōeki îi atașază, în diferite contexte, citirile *fureru* („a atinge”, „a afecta”, „a influența”), *hataraku* („a munci”, „a produce un efect”) sau *ugoku* („a se mișca”, „a pune în mișcare”). Shōeki utilizează acest verb pentru a indica influența pe care o au energiile cerului și pămîntului. Citirile alternative sporesc dinamismul con-

energiile noastre innăscute (生得ノ氣行) și de energiile cerului și pământului (転定ノ氣行). De aceea, iarna zburăm spre sud, vara spre nord, iar primăvara și toamna spre est sau spre vest—astfel, ne supunem energiilor cerului și pământului. Prin urmare, dacă în lumea păsărilor există cineva care vrea să afle despre țările din lumea largă, să ne întrebe pe noi orice.

În lumea legii private, oamenii își construiesc corăbii, pe care le folosesc ca să traverseze în alte țări, unde pornesc războaie. Unele țări cuceresc, altele sînt cucerite, dar e limpede că oamenii călătoresc în alte țări numai din lăcomie. Asta se întîmplă așadar în societatea umană, care e mînată de jaf, exploatare și avariție oarbă (妄欲). Noi călătorim din țară în țară ca să ne hrănim cu mîncăruri diferite din fiecare. Prin urmare, în lumea noastră a păsărilor facem același lucru cu oamenii care traversează în alte țări în corăbiile lor. Lumea oamenilor e la fel cu lumea păsărilor.

Rîndunica se afla și ea într-un colț al adunării. Sfrînciocul a întreat-o:

Și tu, prietenă rîndunică, ai venit de departe. Ne poți spune dacă și viața ta seamănă cu cea din lumea oamenilor?

Rîndunica a răspuns:

Noi rîndunicile sîntem păsări mici și nu avem o țară sau o casă a noastră. Rătăcim din țară în țară și trăim în odăi de împrumut, sub vreo prisă sau sub vreo streășină, fără să avem vreodată o casă proprie. Cum doar insectele minuscule cu aripi ne sînt inferioare, le prindem și le mîncăm. Nu cunoaștem gustul vreunei delicatese și ne ducem traiul în sărăcie. În societatea umană, regii și nobilii se află în vîrf și duc o viață de huzur, cu bunătăți alese și veșminte minunate. Sub ei sînt o sumedenie de oameni într-o sărăcie lucie, care se adăpostesc de ploaie pe sub poduri și își găsesc sălaș în vreo cocioabă ici sau pe sub o streășină colo, se hrănesc cu te miri ce și au hainele zdrențuite. Aceștia din urmă sînt aidoma nouă, rîndunicile din lumea păsărilor. Lucrurile astea se întîmplă pentru că sfinții din vechime și Buddha au inventat propriile lor legi și au creat astfel societatea umană.

Stufărica se afla și ea într-un colț. Vrabia s-a întors spre ea și a întreat-o:

Tu, prietenă stufărică, ești cunoscută drept o pasăre cu limba ascuțită și spiritul ager. De ce nu spui nimic?

Stufărica a răspuns:

---

ceptului.

Da, sînt vorbăreată și isteată: eu cînt depre cer, cînt despre pămînt, cînt despre treburile oamenilor, cînt despre toate cele—nu există nici un lucru despre care să nu ciripesc. Sfinții, înțelepții și cărturarii²⁰ din lumea oamenilor predică despre fenomenele și principiile cerului și pămîntului, omului și tuturor lucrurilor—astfel, născocesc tot soiul de teorii pe care le numesc „învățături” și pe care le scot la vînzare. Așa se înfruptă ei cu lăcomie și nesocotesc calea cerului. Buddha, toți *bodhisattva*, fiecare *arhat*²¹ și călugări din toate sectele (諸宗ノ僧) propovăduiesc tot soiul de lucruri, dar ei sînt cu toții pierduți în iluzie și încearcă să ducă și restul lumii în iluzie. Învățăturile lui Confucius (儒), ale lui Buddha (仏), ale lui Laozi (老), ale lui Zhuangzi (莊), ale doctorilor din vechime (医) și ale lui Shōtoku Taishi (厩) nu propovăduiesc altceva decît egoismul (己利), jaful și exploatarea (盗乱), îndoiala (心惑) și lăcomia (妄行) care alcătuiesc lumea legii private; învățăturile lor însă nu se deosebesc cu nimic de ciripelile mele nătînge.

Înainte să apară sfinții și Buddha, lumea oamenilor respecta calea cerului și materia primară, iar toată lumea practica cultivarea directă—lumea noastră a păsărilor era umilă și smerită. Însă după apariția sfinților și a lui Buddha, societatea umană a nesocotit calea materiei primare (活真道) și a creat propriile legi artificiale, devenind astfel aidoma lumii păsărilor. Prin urmare, lumea păsărilor s-a extins cu alte creaturi asemănătoare, iar lucrul acesta nu poate decît să ne bucure.

Atunci, toate păsările au lăudat-o într-un glas:

Într-adevăr, ce pricepută și isteată e prietena stufărică!

20. 聖・賢・学者 sînt „sfinții”, înțelepții și cărturarii din China antică care, în viziunea lui Shōeki, sînt responsabili pentru decăderea lumii legii private. Aici, Shōeki face referire la numele menționate de Nakae Tōju 中江藤樹, filosof neo-confucianist din secolul al XVII-lea. La Tōju, lista sfinților îl include pe Confucius 孔子, iar cea a înțelepților pe Mencius 孟子 (unul dintre cei mai reputeți comentatori confucianiști) și pe Ō Yōmei 王陽明 (fondator al școlii Yōmei în China). Incluziunea lui Ō Yōmei pe lista înțelepților e firească avînd în vedere faptul că Tōju însuși este fondatorul școlii Ō Yōmei din Japonia—din școală fac parte și samuraiul reformator Kumazawa Banzan 熊沢蕃山 și Yoshida Shōin 吉田松陰, ai cărui discipoli aveau să devină lideri ai Restaurației Meiji din 1868. „Cărturarii” sînt discipoli și învățaței ai sfinților și înțelepților. Și aici, Shōeki face referire la gînditorii confucianiști și la discipolii lor (și la Confucius însuși, de altfel) numai cu scopul de a critica din nou viziunea lor asupra lumii și faptul că au provocat distrugerea echilibrului Naturii.

21. *Bodhisattva* (în japoneză 菩薩) este termenul care îi desemnează pe cei care, motivați de compasiune, ajung la dorința spontană de a atinge starea de Buddha. *Arhat* (în japoneză 羅漢) reprezintă stadiul anterior celui de *bodhisattva*.

Lebăda era și ea de față la adunare. Rîndunica s-a întors spre ea și a întrebat-o:

Tu ești maiestuoasă și neprihănită, dar de ce nu spui nimic?

Lebăda a răspuns:

Eu sînt mare la trup și grea, și îmi e greu să-mi iau zborul și să revin pe pămînt. Sufletul îmi e însă neprihănit și lipsit de poftă, pe măsura penelor mele albe, fără de pată. Tocmai de aceea eu nu vorbesc fără rost. În lumea oamenilor există unii, precum Bodhidharma (磨)²² și discipolii săi (僧) care, ignoranți, sînt obsedați de „purificarea” sufletului (清偏心・妄惑) și născocesc tot felul de metode pentru a-și atinge scopul. Ei sînt la fel ca mine, lebăda din lumea păsărilor.

Păsările au lăudat-o într-un glas:

Lebăda e călugărul nostru zen, starostele care a ajuns la iluminarea cea mare și profundă datorită obsesiei sale pentru puritate!

Cormoranul era și el de față, pitit în spate. Lebăda s-a întors spre el și l-a întrebat:

Cormorane, tu de ce nu ieși în față să-ți spui părerile?

Cormoranul a răspuns:

Tu ești pasăre de apă, ca și mine, dar deși trupul ți-e greu plutești foarte bine. Eu mă cufund adînc în apă și prind pești pe care îi mănînc întregi. Nici tu, nici eu nu putem trăi fără apă. În lumea oamenilor, Laozi este cel care laudă virtuțile apei, iar Zhuangzi este cel care se afundă în învățătura apei, fără a-i explica adevărata natură. Prin urmare, eu, care înghit peștii pe nemestecate, sînt asemeni celor din societatea umană care înghit doctrina vidului și a marii căi²³.

Lebăda și-a arătat aprobarea față de spusele lui.

Toate păsările mici au început atunci s-o caute neliniștite pe silvia de

22. Bodhidharma este un cunoscut patriarh budist, considerat a fi fondatorul sectei *Chan* din China (*Zen* 禪 în japoneză).

23. 虛無 („nimic”) și 大道 („marea cale”) sînt termenii pe care îi utilizează Shōeki pentru a se referi la învățăturile Taoismului și la Laozi și Zhuangzi. *Kyomu* este folosit depreciativ pentru a sugera că doctrina Tao este vidă și inutilă.

mlaștină.

Silvia de mlaștină are o voce încântătoare, dar e oare printre noi? Sau n-a sosit încă?

Pe cînd discutau astfel, silvia a început să vorbească:

Eu sînt o pasăre mică și m-am născut din energia începutului primăverii. Am fost la taifas de la bun început, însă m-am străduit să nu fiu necuviincioasă și m-am sfiit să vorbesc de față cu atîtea păsări mari și impunătoare. Noi, silviile de mlaștină, ne naștem dominate de faza progresivă a energiei inițiale a elementului lemn²⁴, produsă de materia primară. Sîntem mesageri ai cerului, iar rolul nostru este foarte important pentru că anunțăm prin primul nostru ciripit (初音) venirea primăverii și momentul cînd trebuie să începă cultivarea directă. Tocmai de aceea, toate creaturile de pe lume încep cultivarea după ce aud primul nostru ciripit. Astfel, cu glasurile noastre minunate vestim poruncile naturii.

Noi ne facem cuiburile în locuri primejdioase și sîntem cu mare băgare de seamă să nu cădem pradă păsărilor mai mari. De aceea, unul dintre sfinții din vechime, invidios pe virtuțile noastre, a spus: „Silvia cea galbenă care ciripește întruna și-a făcut cuib la marginea unei creste. Dacă omul nu-și cunoaște locul cuvenit, asta înseamnă că este inferior păsării”. Cel care a spus asta s-a născut ca ființă umană, dar s-a abătut de la calea cultivării directe, a nesocotit calea cerului și s-a înfruptat cu lăcomie din truda altora—și tot el e invidios pe noi! A căzut astfel în rîndul celor patru tipuri de animale. Voi, păsări, ascultați toate la ce vă spun: în lumea păsărilor, eu sînt superioară aceluia sfînt din vechime. Mai mult chiar, îi sînt învățătoare.

Păsările toate au rămas mute de uimire.

Silvia de mlaștină a continuat:

Nu numai sfinții din vechime au auzit ciripitul meu. Buddha însuși, ascultînd cîntecul meu „*Hō, hoke chō*”²⁵, a strîns laolaltă roadele înțelepciunii acumu-

24. 初進木氣行 înseamnă, literal, „faza progresivă a energiei inițiale a elementului lemn”. Pentru Shōeki, aceasta este o energie extrem de pozitivă, iar uneori folosește termenul pentru a indica primăvara timpurie, anotimpul renașterii și al începutului creșterii. Alături de foc, metal și apă, lemnul este unul dintre cele patru elemente fundamentale (Shōeki discută pămîntul separat de această serie de elemente, atribuindu-i o fecunditate materială aparte și justificînd astfel tratarea lui drept incarnația materiei primare *kashin* din care se nasc toate lucrurile și ființele).

25. *Hō, hoke chō* (法法華徽), onomatopeea folosită de silvia de mlaștină, reprezintă de

late într-o viață și a alcătuit Sutra Lotusului (法華經), care conține învățăturile adevărate ale Marelui Vehicul (実大乘). Eu m-am născut dominată de faza progresivă a energiei laterale, iar sufletul lui Buddha avea aceeași fază progresivă a aceleiași energii, și tocmai de aceea a fost inspirat de primul meu ciripit să întocmească Sutra Lotusului și să întemeieze lumea legii private. După ce-a murit, a renăscut din energia laterală și a devenit unul dintre noi.

Bucurați-vă, deci, păsări! Sfinții și Buddha au căzut în lumea păsărilor și au deveni aidoma nouă! Prin urmare, lumea noastră e cu mult superioară societății umane!

Păsările au rostit într-un glas:

Dacă lucrurile stau așa, înseamnă că lumea noastră e paradisul²⁶ pentru că aici se află și sfinții și Buddha!

Pasărea *ran*²⁷ se afla și ea acolo, cocoțată la înălțime. Glasul ei era melodios ca al unui cântăreț.

Păsările au întrebat-o:

Tu vii din țările din sud²⁸—ce har ai?

Ran a răspuns:

Eu m-am născut într-un ținut fierbinte și de aceea elementul foc e foarte puternic în mine. Din naștere, vocea mi-e aspră și tremurătoare. În ținuturile

---

fapt un joc de cuvinte care face trimitere la Sutra Lotusului (法華經). Pentru a reda ciripitul păsării, Shōeki folosește ideogramele din numele sutrei (法華), cărora le adaugă 徵, care poate avea și sensul de „semn” sau „anunțare”. Astfel, sugerează că ar exista o legătură între ciripitul silviei și sutră, prima anunțînd-o pe cea din urmă.

26. 極樂 înseamnă, literal, „fericirea supremă”. Tradus adesea ca „paradis”, este termenul folosit în japoneză pentru a reda *sukhāvātī* din sanscrită, care desemnează Tărîmul Pur de la apus al lui Buddha Amithāba (*Amida*).

27. 鸞 este o pasăre mitologică din China antică. Se credea despre ea că are un penaj multicolor și frumos, asemănător cu al unui păun, și că își poate schimba după plac tonalitatea vocii. Unii cărturari o considerau a fi o sub-specie a phoenixului. Cîteva texte de perioadă Edo menționează că *ran* este o pasăre reală și relatează o legendă potrivit căreia phoenixul se transformă de fapt în *ran* la bătrînețe. *Ran* era de asemenea considerată o pasăre cu virtuți morale superioare care nu-și făcea apariția decît în vremuri de pace și liniște.

28. 蛮国 este o prescurtare pentru 南蛮国, „ținuturile barbarilor din sud”. Termenul a fost folosit inițial de către chinezi pentru a se referi la toate teritoriile aflate mai la sud de Marea Chinei de Sud, în special Indonezia. Despre aceste teritorii se credea că adăpostesc numeroase păsări mitologice, printre care și phoenixul sau *ran*.

din lumea legii private, în Japonia a existat un om care mi-a lăudat glasul foarte mult, ba chiar l-a imitat ca să facă incantații budiste. Și-a luat numele de Shinran (真鸞) și a fondat adevărata Sectă a Pământului Pur²⁹. Prin urmare, lumea noastră, a păsărilor, oferă un model pentru cele mai profunde credințe din lumea oamenilor.

Păsările au strigat atunci într-un glas:

Asta înseamnă că numele tău adevărat este Buddha Amida!

Pițigoiiul era așezat într-un colț întunecat al adunării.

Presura de munte l-a întrebat:

Pițigoiiule, tu de ce nu participi la taifas?

Pițigoiiul a răspuns:

La început, am fost o pasăre de munte, dar acum m-am mutat pe un deal mic din apropierea capitalei (本ハ大山ノ鳥ナリ。今ハ都近キ丘野辺). Caut întruna nuci și, când găsesc câte una, zbor spre cer cu ea în cioc—îi dau drumul, mă reped în jos, mă așez pe o stîncă și aștept să cadă. Zgomotul pe care îl face nuca izbită de stîncă seamănă cu sunetul unui gong dintr-un templu budist (鍾鐺). Zgomotul pe care îl scoate ciocul meu lovind cojile seamănă cu bătăile unui clopot (打鐘). Arzînd de nerăbdare să înhaț și să înfulec ofranda sinceră (心施) pe care nuca o face din omenie (仁), lovesc pățimaș cu ciocul în coji cîntînd întruna „Mai mult, mai mult!” (南哺茂南哺茂) pînă reușesc să mănînc miezul. Pițigoiiul cel mare era neîncrezător față de mine, așa că pînă la urmă am făcut un legămînt scris (起請): „Ba pot să înfulec tot mai mult și mai mult. Dacă nu e așa, fie să nu mai mănînc nuci și să pier.” Atunci, și pițigoiiul mare s-a apucat să ciocănească alături de mine cojile și să mănînce miezul cel bun³⁰.

29. 一向宗 înseamnă, literal, “religia unidirecțională”. Reprezintă o apelație alternativă pentru Adevărata Sectă a Pământului Pur, făcînd aluzie la faptul că adepții sectei se concentrau asupra unui singur lucru: venerarea lui Buddha.

30. 本ハ大山ノ鳥ナリ。今ハ都近キ丘野辺 din replica pițigoiiului reprezintă o aluzie la destinul lui Hōnen 法然, reformatorul religios din a doua jumătate a secolului al XII-lea care a fondat prima ramură independentă (japoneză) a Budismului Pământului Pur, numită 浄土宗. Inițial, acesta a făcut parte din secta Tendai 天台 la un templu pe muntele Hiei 比叡, dar mai tîrziu s-a mutat la Ōtani, la periferia capitalei Kyōto, și a început să propovăduiască ideea că *nenbutsu* 念仏 (incantarea constantă a numelui lui Buddha Amida) este singura condiție necesară pentru a pătrunde pe Pământul Pur al lui Buddha Amida. Se spune despre el că este cel care a consacrat fraza *Namu Amida Butsu*

În lumea oamenilor a existat un călugăr budist care era foarte invidios pe mine. La început, a stat într-o mănăstire pe un munte înalt, dar apoi a coborât în apropierea capitalei și a început să propovăduiască învățăturile sectei Pământului Pur. Îngîna mereu cuvintele fără nici un sens „Amida, Amida” și a scris și el un legămînt. Bătea întruna din clopot, propovăduia încoace și-ncolo și se înfrupta lacom din roadele muncii altora. Astfel, a devenit unul dintre noi. Lumea legii private e ticsită de energie laterală.

Chin (鳩), pasărea cea otrăvitoare, stătea pe unul dintre locurile de jos. Cioara s-a întors spre ea și a întrebat-o:

Chin, tu ce har ai?

Chin a răspuns:

Eu sînt o pasăre foarte otrăvitoare, care mănîncă pești fără solzi și șerpi, așa că m-am sfiit să vorbesc în fața acestei adunări. De-asta n-am spus nimic pînă acum. Și în lumea legii private există oameni mieroși, dar plini de viclenie (佞人) care împart otravă încoace și-ncolo, imitîndu-mă. Sînt doctorii, care pretind că vindecă dar nu cunosc efectele leacurilor; tratamentele lor sînt prescrise orbește, căci meseria lor adevărată e cea de ucigaș. Iar lucrul acesta l-au învățat de la mine. Sînt mulți de teapa mea în societatea umană.

Toate păsările s-au arătat de acord cu acestea.

南無阿弥陀仏 („Slavă lui Buddha Amida, al Luminii Infinite”) în Japonia. Shōeki duce paralela între pițigoi și Hōnen mai departe menționînd legămîntul (起請 în japoneză)—acesta este o aluzie la una dintre cele mai importante scrieri ale lui Hōnen, 一枚起請文 („Documentul-legămînt de o pagină”), pe care l-a scris cu două zile înainte de moartea sa din 1212, în loc de testament. Cum documentul lui Hōnen conține esența doctrinei și a practicilor pe care le promovase, e evident că în acest fragment Shōeki ia în derîdere secta Pământului Pur și pe fondatorul acesteia—așa se explică, de altfel, conținutul legămîntului pițigoiului. Ironia continuă însă și la un nivel mai subtil: făcînd aluzie la Hōnen, Shōeki se referă în același timp și la fraza *Namu Amida Butsu* și la faptul că trebuia să fie repetată la nesfîrșit pentru a avea acces la Pământul Pur. Astfel, cînd Shōeki descrie cîntecul pițigoiului mîncînd nuci ca fiind 南哺茂南哺茂 („Mai mult, mai mult!”), el persiflează de fapt invocația budistă (chiar și la nivel grafic, prin folosirea ideogramei 南). Mai mult, acest fragment în care pițigoiul și Hōnen sînt puși în opoziție conține și o referință depreciativă la adresa confucianismului: astfel, miezul comestibil al nucii este numit 仁, care reprezintă de fapt virtutea morală a benevolenței postulate de Confucius. Imaginea pițigoiului care înfulecă lacom miez de nucă devine o reprezentare extrem de plastică a ideii că confucianismul este complet irelevant în lumea ideală a Naturii pe care Shōeki o descrie în textele lui.

Kiba (著婆), pasărea cu două capete, stătea cocoțată pe sus.

Pasărea *ran* s-a întors spre ea și a întrebat-o:

Tu ce părere ai?

Kiba a răspuns:

Eu sînt o pasăre din legendele budiste, cu un singur trup și două capete. De aceea, sînt mai elocventă decît oricare altă pasăre—glasul meu are forța glasurilor a șase păsări laolaltă. În lumea legii private există unii călugări care pretind că stăpînesc învățăturile celor șase secte³¹, dar doctrinele acestea sînt confuze și pătinoare pentru că sînt influențate de energia laterală. Ele au fost create din invidie față de mine, care am două capete, cînt cu măiestrie despre toate lucrurile din lume și îmfulec cu lăcomie roadele trudei altora. Călugării care se dedică ritualurilor budiste și ating iluminarea sînt dominați de percepții false și de energia laterală, ca și noi, așa că pînă la urmă cad în lumea păsărilor și ajung la fel cu noi. Tocmai de aceea, lumea noastră a păsărilor înflorește datorită acțiunilor din lumea oamenilor.

Toate păsările s-au arătat încîntate de vorbele ei.

Papagalul era și el așezat într-o margine.

Pasărea *Chin* s-a întors spre el și l-a întrebat:

Tu te-ai născut ca pasăre, dar de ce imiți vorbele oamenilor?

Papagalul a răspuns:

Eu am o inimă mare și plină de vitalitatea focului. Elementul foc dinăuntru meu intră în rezonanță cu spusele oamenilor și de aceea pot să le imit. În lumea legii private există oameni asemeni mie: niște călugări din Japonia au mers în China (漢土) și au început să imite vorbele călugărilor chinezi, iar apoi s-au întors și au transmis învățăturile sectelor Tendai 天台 și Shingon 真言, ambele dominate de percepții false și de energia laterală. Mai întîi, au fost ei înșiși amăgiți, iar apoi au amăgit la rîndul lor oamenii. Și au făcut lucrul acesta imitîndu-mă pe mine. Eu m-am născut dominat de energia laterală. Călugării din lumea legii private, amăgiți de legea budistă, au ajuns să fie și ei influențați de energia laterală și, căutîndu-și semenii, au căzut în lumea păsă-

31. Shōeki se referă la cele șase școli din Nara cunoscute colectiv sub numele de *ro-kushū* (六宗): Ritsu (律), Kusha (俱舍), Jōjitsu (成実), Hossō (法相), Sanron (三論) și Kegon (華嚴). Acestea erau secte budiste cu o componentă academică puternică, introduse în Japonia din Coreea la sfîrșitul sec. VI—începutul sec. VII.

rilor și au devenit aidoma mie. Prin urmare, toți cei din societatea umană ne pizmuiesc și doresc să fie la fel cu noi.

Pasărea Paradisului se afla și ea la taifas, către apus.

Păsările celelalte i-au spus:

Dă-te la o parte din calea vântului. Tu înghiți doar aer, nu măninci niciodată nimic și nici nu defechezi, doar tragi întruna pîrțuri. Ne deranjezi pe toate cîtă vreme rămîi sus în văzduh.

Pasărea Paradisului a răspuns:

Mi-am dat și eu seama de asta și de-asta zbor de obicei împotriva vântului. Adineauri, vîntul a început să bată dinspre răsărit, așa că m-am mutat înspre apus. Eu mănînc doar aer și trag întruna pîrțuri—nu am pic de hrană în stomac și nici un gînd în creier; nu știu ce înseamnă minte sau conștiință de sine, iar pentru mine nici o pasăre nu face nici măcar cît un pîrț. Dintre toate păsările din lumea noastră, eu sînt supremă, sînt singura care a ajuns la iluminare. Un călugăr din lumea legii private, invidios pe mine, a spus că „Nu se poate ajunge la iluminare prin nici o altă sectă. Doar prin Sutra Lotusului se poate atinge starea de Buddha”³² și a fondat secta Nichiren 日蓮, care critică toate celelalte secte. A făcut asta imitîndu-mă pe mine. Tot budismul din societatea umană e de fapt influențat de surplusul de energie laterală (余横) care provine din lumea noastră.

Porumbelul sălbatic era și el așezat undeva jos.

32. În original: 成鳥ハ、諸鳥ハ無得鳥、風鳥ハ最第一。Această replică a Păsării Paradisului conține și un joc de cuvinte interesant care este foarte relevant pentru modul în care Shōeki alege să-și construiască discursul: astfel, vorbind despre iluminarea Păsării Paradisului, Shōeki inventează—exclusiv pentru acest episod—cuvîntul *jōchō* 成鳥 („a deveni pasăre”), care reprezintă de fapt o aluzie la sintagma *jōbutsu* 成仏 („a deveni Buddha”), folosită în general cu sensul de „a atinge starea de Buddha”, „a ajunge la iluminare”. Cu alte cuvinte, *jōchō* ar putea fi tradus drept „a atinge starea de Pasăre”. În plus, fraza este și o referință transparentă la pasajul care apare mai jos: 諸宗ハ無得道、成仏ハ限法華 („starea de Buddha nu va fi atinsă de [nimeni din] nici o altă sectă; iluminarea poate fi obținută numai prin Sutra Lotusului”). Pasajul conține esența doctrinei și practicilor sectei Nichiren 日蓮, care a fost fondată în a doua jumătate a secolului al XIII-lea de călugărul Nichiren. Nichiren considera că celelalte secte au deviat de la ortodoxia Mahāyāna și predica devoțiunea față de Sutra Lotusului (numită *Myōhō renge kyō* 妙法蓮華經 în japoneză) ca fiind singura modalitate de a ajunge la iluminare, precum și incantarea repetată a frazei „Slavă Sutrei Lotusului” (*Namu myōhō renge kyō* 南無妙法蓮華經) ca practică esențială a sectei.

Porumbelul de casă s-a întors spre el și l-a întrebat:

Noi doi sîntem același soi. Tu de ce nu spui nimic?

Porumbelul sălbatic a răspuns:

Eu m-am născut din faza regresivă a energiei focului și, cînd vine anotimpul potrivit, mă apropiu de satele oamenilor și strig cu glasul mei tulbure: „Ieșiți! Ieșiți!” (*dede kōke dede kōke* 出来出来)—sînt un emisar al materiei primare care le dă de știre oamenilor care respectă cultivarea directă (直耕ノ転人) că a venit vremea să planteze. Rolul meu este foarte important pentru că merg peste tot, din provincie în provincie, mă așez pe o creangă ici și uguiesc ca să dau de știre sau poposesc pe o creangă dincolo ca să fac anunțul. Un călugăr din lumea legii private, imitîndu-mă, a creat secta Ji³³; s-a apucat să-i lingusească pe cei puternici și să se înfrupte din roadele trudei altora. I s-a îngăduit să folosească în călătoriile caii de poștă (伝馬) și se plimbă dintr-un târg în altul vînzînd tăblițe pe care stă scris „Șase sute de mii de credincioși pe pămîntul pur al lui Buddha Amida” (六十万人往生), dar nu se sfiește să înfulece ofrandele. S-a lăsat amăgit și tulburat de energia laterală și a ajuns asemeni nouă. Astfel, budismul din lumea noastră s-a răspîndit și în societatea oamenilor.

A apărut atunci și codobatura, întîrziată.

Păsările toate au dojenit-o într-un glas:

Codobaturo, tu ești una dintre păsările mici, de ce ai venit abia acum?

Vrabia a început să vorbească:

Te lauzi de multă vreme că tu i-ai învățat pe zeii Izanagi și Izanami tainele sexului—pesemne că ai întîrziat la taifasul nostru tocmai din pricina trufiei. Dar să nu uiți că odinioară te numeau vrabie de albă, și că erai una dintre noi. Ia nu-ți mai da aere!

33. 時宗 („Secta Timpului”) este o ramură a sectei budiste a Pămîntului Pur. Numele este derivat din principala practică pe care o promova, și anume de recitare a *nenbutsu* tot timpul. A fost fondată în a doua jumătate a secolului al XIII-lea de un călugăr pe nume Ippen 一遍; în acest fragment, Shōeki face, desigur, referire la acest Ippen. 六十万人往生 („șase sute de mii de credincioși”) reprezintă o aluzie la tăblițele pe care membrii sectei încercau să le vîndă, pe care era scris *Namu Amida Butsu, ketsujō ōjō rokujūmannin* 南無阿弥陀仏、決定往生六十万人 („Slavă lui Buddha Amida! Sînt hotărît să înmînez șase sute de mii de tăblițe [celor care vor merge în Pămîntul Pur]”—acesta era, de altfel, motto-ul lui Ippen, dar se pare că a reușit să distribuie doar în jur de două sute de mii de tăblițe.

Codobatura a răspuns:

Mă învinuiești degeaba, nu sînt deloc cu nasul pe sus. De vreme ce eu sînt maestrul care i-a inițiat pe cei doi zei în taina importantă a sexului, zeii cei noi și fără de experiență vin în fiecare zi să învețe de la mine—am fost atît de ocupată încît pur și simplu am uitat de timp. Vă rog să mă iertați. Am ajuns să îi inițiez pe cei doi zei datorită obiceiului meu de a da mereu din cap și de a-mi flutura coada. Buddha și călugării din lumea legii private mă imită și dau și ei din cap și din coadă—la fel fac și sfinții, înțelepții și cărturarii. Cu toții mă imită și dau din capete și din cozi fără încetare, zi și noapte, dedicați practicării Căii sexului. Sînt aidoma unor armăsari ațîțați de poftă într-o luncă primăvara. Sînt dominați de energia laterală și au ajuns asemeni mie. În curînd, lumea noastră a păsărilor va vibra din pricina poftelor trupești.

Într-un glas, toate păsările au început să rîdă și să ciripească vesele:

După cum spune codobatura, lumea păsărilor va fi în curînd un loc foarte animat!

Atunci, a sosit în zbor acvila, cîrîind cu glasul ei metalic (鉄棒音). Păsările celelalte au fost surprinse și s-au ghemuit înspăimîntate; acvila s-a oprit pe o creangă puțin deasupra lor și a început să vorbească:

Ascultați-mă, voi păsări! Eu sînt pedestrașul din lumea păsărilor și am o suită numeroasă. Dacă vreuna dintre voi comite vreo nelegiuire, am să-i spun asta șoimului călător, însoțitorul cel mai de vază al suzeranului nostru (諸侯ノ家老). După cît de gravă e fapta, veți fi prinse, sfîrtcate și mîncate. Vă spun asta de la bun început.

A sosit atunci și șoimul călător, cu o suită numeroasă. S-au oprit pe un copac ceva mai înalt, iar șoimul a început să vorbească uitîndu-se în jos către acvilă:

Le-ai făcut cunoscută proclamația mea?

Acvila a făcut o plecăciune și a răspuns:

Da, le-am transmis-o întocmai.

Șoimul călător a vorbit:

Luați aminte, păsări! Eu sînt însoțitorul principal al șoimului, care este suzeranul lumii noastre a păsărilor. Să mă țineți minte!

Toate păsările s-au înclinat.

Atunci au început să sosească păsărelele care erau înainte-mergătorii șoimului și, îndreptându-se spre șoimul călător, l-au anunțat:

Vine preaslăvitul șoim!

Auzind că vine șoimul, toate păsările s-au ghemuit înspăimântate. Șoimul a venit în zbor și s-a oprit pe o creangă a unui copac înalt. L-a întrebat pe șoimul călător:

Șoimule călător, le-ai anunțat păsărilor proclamația mea?

Șoimul călător a răspuns:

Da, le-am transmis-o întocmai.

Șoimul a vorbit:

Eu sînt suzeranul (大名) din lumea păsărilor. Să mă țineți minte!

Și-a deschis ochii și le-a țintuit cu privirea. Cuprinse de spaimă la gândul că ar putea fi prinse și sfîșiate pe loc, păsările s-au ghemuit și mai mult.

Precedat de filfuit mare de aripi, a sosit și eretele însoțit de o suită numeroasă—s-a oprit pe o piatră mare, cu fața spre adunare. Șoimul a făcut o plecăciune adîncă.

Eretele a început să vorbească șuierat:

Eu sînt generalul lumii păsărilor și țin toată această lume în ghearele mele. Am puterea să vă prind și să vă mănînc pe toate, de la tine, șoimule, pînă la păsările cele mai mici—și nu am să tolerez cîtuși de puțin delăsarea din partea voastră. Eu sînt generalul din lumea păsărilor! Să mă țineți minte!

A aruncat spre păsări o privire mînioasă, iar acestea s-au chircit și mai mult, moarte de spaimă.

A venit atunci în zbor vulturul, cu un foșnet de aripi înspăimîntător, însoțit de o sumedenie de alte păsări. Îngrozite de fișitul aripilor, păsările din adunare s-au ghemuit pînă s-au lipit de pămînt.

Vulturul s-a oprit pe vîrfurile unei stînci de partea cealaltă a adunării, a scos un țipăt puternic iar apoi a început să tune:

Eu sînt împăratul lumii păsărilor, lordul vultur suprem (上視又鷲王)—căci phoenixul e o pasăre din India. Voi toate, de la cocor, erete, șoim și șoim călă-

tor pînă la păsările cele mici, sînteți toate ale mele. Dacă vreuna dintre voi îmi nesocotește poruncile, am s-o prind imediat, am s-o sfîșii și am s-o înfulec. Voi păsări, să-mi ascultați poruncile!

Apoi a continuat:

Ierarhia mare—mic sau puternic—slab din lumea noastră a păsărilor e stabilită de materia primară a cerului. Lumea noastră apare cînd energia materiei primare circulă în lateral. Lumea legii private a fost creată cînd energia materiei primare circula vertical, de sus în jos, iar oamenii se îndeletniceau cu toții cu cultivarea directă. Pe vremea aceea, nu exista absolut nici o distincție (一切ノ二別無ク) între superior și inferior, între mare și mic, între nobil și mirean. Au apărut însă sfinții din vechime și Buddha, care au creat propriile lor legi, iar societatea umană a luat drept model lumea noastră. Și-au creat împăratul lor imitîndu-mă pe mine, vulturul; și-au creat propriul general imitîndu-l pe erete; și-au creat nobilii imitîndu-l pe cocor; și-au creat suzeranii feudali imitîndu-l pe șoim; și-au creat însoțitorii, servitorii și toți funcționarii imitîndu-l pe șoimul călător; și-au creat pedestrașii imitînd acvila; au creat cele patru clase sociale (四民) imitînd puzderia de păsări mici; au creat ghicitorii (巫者) și pustnicii din munți (山伏) imitînd codobatura; au creat doctorii imitînd pasărea *Chin*; au creat preoții de la temple imitînd-o pe lebdă; i-au creat pe Laozi și Zhuangzi imitîndu-l pe cormoran; i-au creat pe cerșetori (乞食) și pe proscrisi (非人) imitînd pitulicea și presura de munte. Astfel a fost creată societatea umană, imitînd mereu lumea păsărilor.

Între societatea oamenilor și lumea păsărilor există multe asemănări. În lumea păsărilor, firește, ierarhia hărăzită de cer e ca cel mare să îl mănînce pe cel mic. Însă dacă, de pildă, o acvilă e prinsă și crescută de oameni iar apoi i se dă din nou drumul în sălbăticie, nu mai poate face față păsărilor mici pe care le prindea și le mîncea de obicei, ci mai degrabă zboară încoace și-ncolo ca să scape de ele și în cele din urmă moare de foame. La fel e și cu pedestrașii din lumea oamenilor: cînd rămîn fără soldă (扶持), ajung în rîndul cerșetorilor și al proscrisilor și se văd nevoiți să-i lingusească pe orășenii și pe fermierii pe care îi jefuiau înainte, și suferă mult. Dacă un șoim sau un șoim călător sînt prinși și crescuți de oameni iar apoi li se dă din nou drumul în sălbăticie, nu mai pot face față ciorilor, pe care le prindeau și le mînceau înainte, ci în cele din urmă ajung să fie sfîșiați și omorîți de ele. La fel stau lucrurile și cu însoțitorii, oficialii și suzeranii din societatea umană: cînd sînt învinși în bătălie, sînt nevoiți să-i lingusească pe fermierii și orășenii pe care îi jefuiau înainte. Dacă un erete e prins și crescut de oameni iar apoi i se dă drumul și se întoarce în munți, nu mai poate face față gîștelor sau lebedelor pe care le

prindea și le mânca de obicei, ci zboară ici și colo ca să scape de ele și în cele din urmă ostenește, slăbește și moare. La fel e și cu generalii din societatea umană: când pierd o bătălie în timpul unei răcoale, cad în mizerie (落人卜成¹⁾) și sînt nevoiți să-i lingusească pe fermieri și să cerșească de mîncare, iar în cele din urmă sînt descoperiți de dușmani și sînt uciși. Dacă un vultur e prins și crescut de oameni iar apoi i se dă drumul și se întoarce în munți, își pierde puterile, nu mai face față bitlanilor și gîștelor și nu mai e în stare să îi prindă și să îi mînce. În cele din urmă slăbește și moare. La fel e și cu împărații din lumea oamenilor: când pierd o bătălie în timpul unei răcoale, sînt nevoiți să se ascundă în cocioabele unor țărani, iar în cele din urmă sînt descoperiți de dușmani și uciși. Aceasta este o asemănare foarte mare între lumea păsărilor și societatea umană.

De vreme ce păsările se nasc dominate de energia laterală pentru că așa le hărăzește materia primară, greșeala nu e a lor. Oamenii se nasc dominați de energia descendentă și ar trebui ca fiecare dintre ei se îndeletnicească numai cu cultivarea directă, dar sînt influențați de o gîndire pîrtinitoare și de idei greșite și prin urmare cad în lumea păsărilor, iar asta este o greșală atît de gravă încît nu poate fi exprimată în cuvinte sau cuprinsă cu gîndul³⁴. Pe deasupra, toți oamenii de la Fu Xi (伏羲) pînă la Confucius au imitat stufărica cea gureșă care ciripește întruna fără rost și papagalul care repetă aiurea și așa au creat textele sfînte³⁵, poezia și proza (詩文). Învățăturile fraților Cheng Hao și Cheng Yi (程子) sînt imitații ale sfrîncocului, iar cele ale lui Zhu Xi (朱子) imitații ale trilurilor ciocîrliei; învățăturile lui Sorai (徂徠) sînt o imitație a pituliceii, iar studiile despre poezie și proză din dinastiile Tang, Song și Ming imită ciripiturile prepeliței. Toate studiile literare nu sînt altceva decît imitații ale cîntecului păsărilor. Baladele vechi japoneze (小歌) sînt o imitație a gînguritului cucului, iar cînturile tradiționale și cele din teatrul Nō (謳ヒ・能) sînt o imitație a scatiului. Muzica rituală e o imitație a ortolanului, iar cîn-

34. 言語同断、心行絶無 este o altă expresie creată de Shōeki pentru a imita și a se referi la dictoanele budiste 言語道断 și 心行所滅. Primul înseamnă „vorbire întreruptă” și este folosit pentru a desemna procesele psihologice profunde a căror amploare nu poate fi exprimată în cuvinte, iar al doilea înseamnă, literal, „locul unde mișcările inimii dispar” și este folosit pentru a desemna stări mentale extrem de intense. Shōeki modifică frazele inițiale înlocuind al doilea termen din ambele cu 同断 („același”, „la fel”) și 絶無 („absolut deloc”, „în nici un caz”), respectiv.

35. 聖学 înseamnă „învățătura sacră” și este un termen utilizat de obicei pentru a face referire la confucianism. Shōeki îl folosește pentru a trimite nu numai la Confucius și la scrierile sale, ci la toată literatura produsă de confucianiști și neo-confucianiști atît în China cit și în Japonia.

turile din teatrul de păpuși Jōruri sînt o imitație a strigătelor becaței. Oamenii cîntă la shamisen, koto și biwa³⁶ imitînd tînguirile pescărușului; imitînd rațele mandarine, își pierd mințile din pricina poftelor trupești și a băuturii. Fazanii, înpăimîntați de vultur și de erete, se ascund prin scorburi de copaci și ajung să se bată între ei pentru mîncare—imitîndu-i, oamenii se dedau jocurilor de noroc, iar jocurile duc în cele din urmă la incendii și jafuri. Toate activitățile din societatea umană sînt de fapt copiate după lumea păsărilor.

Cineva ar putea întreba: „Dar de ce ar imita oamenii păsările, mai ales în chestiuni de politică (政事)?” Iată răspunsul meu: oamenii nu sînt de fapt conștienți că imită lumea păsărilor. Păsările se nasc dominate de energia laterală, iar oamenii de cea descendentă—prin urmare, sînt diferiți din naștere. Oamenii se nasc însă influențați de ideea unilaterală de puritate³⁷ și, prin urmare, li se tulbură sufletul și li se mărginește mintea (偏心・偏知)—astfel, se blochează energia descendentă și așa ajung să creeze lumea legii private. Iar legea însăși este energie laterală. Legea nu poate fi creată cîtă vreme energia dominantă este cea descendentă, deoarece energia descendentă circulă foarte repede și în concordanță cu mișcările cerului—nu se mișcă niciodată în lateral. Cînd domină energia laterală, cea verticală este blocată și nu mai poate circula cum trebuie. Oamenii nu-și dau seama că sînt influențați de energia laterală și așa ajung să creeze legile. Prin urmare, în lumea legii private, totul este rezultatul energiei laterale. Tocmai de aceea, oamenii, deși nu sînt conștienți de asta, ajung să facă lucrurile întocmai ca în lumea păsărilor, care este dominată de energia laterală.

Păsările care sînt prinse de oameni și ținute în cuști vreme îndelungată nu-și pot urma ciclul vieții (形化) pentru că nu sînt în sălbăticie, unde s-au născut, așa că pînă la urmă mor. Iar păsările care sînt ținute multă vreme în captivitate nu mai pot supraviețui cînd sînt eliberate și trimise înapoi în sălbăticie, deoarece au fost influențate prea mult timp de energia descendentă a oamenilor și își pierd energia laterală de păsări. Nu se mai pot adapta la energia laterală din sălbăticie (山野) și mor. Pe de altă parte, una din șase sute de păsări este om, și chiar dacă celelalte păsări încearcă să o crească hrănind-o cu

36. *Shamisen* (三味線), *koto* (琴) și *biwa* (琵琶) sînt trei tipuri de instrumente japoneze tradiționale, toate cu coarde.

37. 清偏精 este încă o noțiune extrem de importantă pentru înțelegerea filosofiei lui Shōeki. Acesta critică ființele umane pentru că posedă *seihensei*—un spirit înclinat numai către puritate—deoarece, în viziunea lui, spiritul care domină toate ființele ar trebui să fie un amestec, o combinație subtilă și echilibrată de puritate (清) și impuritate (濁). Deși aceste două elemente sînt inseparabile, ființele umane resping constant impuritatea și devin astfel unilaterale, pierzînd armonia cu Natura.

grîne, va muri pentru că energia descendentă umană va fi înăbușită de energia laterală de pasăre.

Cînd stă ridicată, pasărea vede foarte departe în lateral pentru că are ochii de-o parte și de alta a capului, dar nu poate să vadă bine în sus și în jos—lucurile stau așa pentru că e dominată de energia laterală. Sfinții și Buddha au privit lumea într-un mod artificial și cîmpul lor vizual era larg în lateral, dar era tulbure și murdar. Tocmai de aceea au creat propriile lor legi și au născocit tot soiul de învățături și practici: nu știau că, dacă vezi limpede și fără opreliști de sus în jos, dacă sufletul și mintea îți sînt sincere, nu ai nevoie de nici o lege—și nu și-au dat seama de asta pentru că sufletul lor era dominat de energia laterală. Prin urmare, societatea umană a ajuns să semene foarte bine cu lumea păsărilor.

Atunci, păsările cele mici au vorbit toate într-un glas:

Deși societatea umană și lumea păsărilor sînt identice, există totuși o diferență, și anume că păsările nu pot să prindă oameni. În plus, păsările nu prind niciodată alte păsări și nu le țin în cușcă. Oamenii însă prind păsările mari, le țin captive în voliere (鳥部屋) și le dau să mănînce tot soiul de păsări mici; prind păsările mici, le țin în cuști și le pun să cînte ca să-și poată desfăta urechile. Astea sînt niște fapte care n-au nimic de-a face cu energia laterală a păsărilor!

Silvia a spus:

Da, sînt mulți oameni care le prind pe suratele mele!

Prepelița a adăugat:

De la o vreme încoace s-au înmulțit și cei care ne prind pe noi, a adăugat prepelița.

Presura a vorbit și ea:

Există pînă și oameni care prind nenumărate păsări, le țin în cuști și apoi le vînd și astfel își cîștigă traiul. Astfel de oameni, în sufletul cărora energia laterală se găsește cu asupra de măsură, sînt vicleni și meschini și comit fărădelegi grave—ei vor cădea repede în lumea noastră. Sînt oameni care n-au nici o fărîmă de discernămint, care nu-și dau seama ce-ar însemna să fie ei înșiși închiși în cușcă, să le fie închiși nevestele și copiii și să fie scoși la vînzare! Nici măcar nu pot fi numiți oameni!

Păsările și-au spus atunci părerea finală:

Există printre noi vreo pasăre care să fi suferit de foamete (飢饉) sau din pricina vreunui an cu recoltă slabă (凶年)? Este vreuna care să fi ajuns la sapă de lemn pentru că n-a putut da înapoi un împrumut? Este vreo pasăre care să fi avut greutăți pentru că i s-au luat și dijma (年貢) și birul pe pământ (物成)? Vreuna care să ajungă să fure mîncarea unei alte păsări din pricina legii taxelor (税斂ノ法)? E vreo pasăre care să ia „contribuții” (用立金) și „împrumuturi” (貸上) de la altele? E vreuna care să facă paradă de bogăția și statutul ei? Există vreo pasăre care să cîștige într-o bătălie sau într-un război și să devină împăratul nostru, vulturul? Sau se poate ca împăratul nostru, vulturul, să devină un proscris dacă pierde un război? Să ne gândim bine la toate lucrurile astea.

Atunci au ajuns toate la următoarea concluzie:

Asemenea suferințe și tulburări nu există decît în societatea umană. În lumea păsărilor nu se întîmplă astfel de lucruri—nici una dintre noi nu poate ajunge la sapă de lemn, să trebuiască să-și vîndă casa sau adăpostul. Prin urmare, lumea noastră, a păsărilor, e cu mult superioară lumii legii private. Lumea noastră e un tărîm paradisiac în care domnește pacea (極楽・太平ノ転下ナリ).

În lumea păsărilor nu există nici aur, nici argint; prin urmare, nu există nici lăcomie, nici tulburare, nici jafuri, nici războaie.

BIBLIOGRAFIE

Abreviere

ASZ6 『安藤昌益全集6巻』 [*Opera completă a lui Andō Shōeki*, vol. 6], Tōkyō: Nōsangyoson Bunka Kyōkai, 1997, pp: 34–87.

INABA Mamoru 稲葉 守

2004 『今にして安藤昌益』 [*Andō Shōeki în prezent*]. Tōkyō: Fūtōsha.

JOLY, Jacques

1996 *Le naturel selon Andō Shōeki. Un type de discours sur la nature et la spontanéité par un maître-confucéen de l'époque Tokugawa: Andō Shōeki (1703–1762)*. Paris: Maisonneuve & Larose.

PAȘCA, Roman

2016 “*Homo Naturalis: Andō Shōeki’s Understanding of the Human Being*”, in T. Morisato, ed., *Frontiers of Japanese Philosophy 8: Critical Perspectives on Japanese Philosophy*. Nagoya: Nanzan Institute for Religion and Culture & Chisokudō Publications, 78–99.

TERAO Gorō 寺尾 五郎

- 1997 「諸鳥会合シテ法世ヲ論ズ 解説」[“Comentarii la Parabola păsărilor”], in 『安藤昌益全集6巻』 [*Opera completă a lui Andō Shōeki*, vol. 6]. Tōkyō: Nōsangyoson Bunka Kyōkai.

TUCKER, John A.

- 2013 “Andō Shōeki’s Agrarian Utopianism: An East Asian Philosophical Contextualization”, in *Taiwan Journal of East Asian Studies* 10/1, 53–86.

WADA Kōsaku 和田耕作

- 1989 『安藤昌益の思想』 [*Gîndirea lui Andō Shōeki*]. Tōkyō: Kōyō Shobō.

YASUNAGA Toshinobu 安永寿延

- 1992 *Andō Shōeki: Social and Ecological Philosopher of Eighteenth-Century Japan*. New York: Weatherhill.